

Diósgyőr első vágástervei

A kamarai uradalmak felmérésére vonatkozó királyi utasítások csak késve valósulhattak meg, mert 1763-ban csak 3 állandó és egy kisegítő mérnök állt a magyar kamara rendelkezésére. Utasították a piaristák vezetésével a Szempe-en (Senec, Szlovákia) működő kamerális Collegium Oeconomicum-ot, hogy elsősorban földmérésre oktassák a növendékeket. A kamarai és főúri birtokokon dolgozó, gyakorlati szakemberek közül néhányat kamarai földmérővé nyilvánítottak és így lett kamarai geometra *Kneidinger Antal*, gróf *Grassalkovich Antal* kamaraelnök főkéntésze.

Nem tudjuk, hogy a diósgyőri uradalom első térképét ki és mikor készítette. Volt valamilyen térkép, mert 1770-ben a vasgyári rendelkezésében Mária Terézia előírta: 2-3 évvel ezelőtt „az egész diósgyőri uradalom térképét elkészítették ... ezt ... a mi használatunkra visszakérőleg küldjék fel.”

A következő térképet az 1771. évi bejárásra a lipótvári cs. kir. vashámor felügyelője készítette, amelyen üres foltként fel van tüntetve a vasgyár és az üveghuta részére kijelölt erdő. A többi rész A, B, C jelű vágássorozatokra és azok a 100 éves vágásfordulónak megfelelően 1-100-ig terjedő sorszámmal vágásokra van felosztva.

A rendkívüli szükségletek fedezésére hét részletet tartalékolnak, ahol elsősorban épületfát termeltek a kincstári épületekhez, a kolóniák és települések házaikhoz. Erre azért volt szükség, mert Óhután 1755-ben 113, 1790-ben 285, Újhatán 1755-ben 12, 1790-ben 274, Répáson 1766-ban 18, 1807-ben 126 lakos volt. 1772-ben Hámorban 8, Massán 7 ház volt, de 1786-ban már 339 lakosa volt a két településnek.

1781-ben tűzvész pusztított Miskolcon, leégett 568 épület, több vízimalom, a görögök és zsidók által bérelt több tucat uradalmi bolt és kocsmák. Az újjáépítések „az uradalmi erdőket ... erősen igénybe vették”, írták egy 1783-as jegyzőkönyvben.

Jelentős volt Miskolc tűzifaszüksége is, mert az első, 1786. évi népszámláláskor 2414 házban 14 179 lakos élt az uradalom mezővárosában. A tűzifát a Bükkben termelték, mert „a Sajó mellett azon erdőterületet, amelyből a hátáló szegény nép fát hordott, kiirtotta s magának rétül megtartotta” az uradalom.

Az 1774. évi szerződés alapján 230 évre, 1775-ben készítette el Kneidinger a vasgyári társulatnak haszonbérbe adott 8555 kat. hold erdő térképét, amelyen

térszakozással, egyszerű vágással határozta meg a kitermelhető fatömeget és a kitermelés évének feltüntetésével a vágássorrendet.

A Garadna és a Szinva völgyre gravitáló területen négy – A, B, C, D jelű – vágássorozatot jelölt ki 100 éves vágásfordulóval, az évi 71,7 hold kitermelhető összterületen 3936 öl (12 500 m³) fatömeggel. A vágásokat úgy ütemezte, hogy először a masszához és a hámorhoz közeli területeken termelhessék.

Fenntartott területnek tervezte a Garadna-völgy és Létrás közötti hegyoldalon a két E jelű részt és elkülönítette a Dolka-tető 270 holdas tölgyesét. A két fővölgy és a rétek területét 230 holdban állapította meg, de a rétek a térképen nem ismerhetők fel.

1776 után Kneidinger az egész diósgyőri uradalom és az akkor hozzá tartozó tokaji kamarai uradalom térképeit is elkészítette a községhatárok és a művelési ágak pontos feltüntetésével. A Tisza menti községek földhasznosításának tervezésénél ma kiinduló alapként használják a kutatók ezeket a térképeket.

A növekvő vastermeléshez több faszén kellett, ezért az évi 7300 öl szénfa biztosítása érdekében 1779-ben *Mogyoróssy Antal* kir. kamarai járulnok (gyakornokokkal azonos rangfokozat) új térképet készített. A vasgyári bérleten megtartotta Kneidinger beosztását, de pontosította a fatömeget és kitermelésre ütemezte a két E és F jelű részeket. Minden község részére kijelölte az úrbéri faizásra szolgáló területeket: Diósgyőr A, Bábony B, Kápolna C, Radistyan D, Parasznnya E, Varbó F, az üveghutának G, Kisgyőr H, Aranyos I betűvel.

A többi területet a kialakulóban lévő pagonyok szerint osztotta vágássorozatokra: *Mocsolyás*: Leányvár-Bekény-Gulicga-tető, *Újbuta*: Dorongós-Ballabérc-Bányahegy-Sugaró-Hollós, *Parasznnya*: Buzgókó-Harica-Füzeshegy térségében.

Kneidinger vasgyári térképét és számítását ismerjük, a többi *Egyedi János* ismertette a Magyar Erdész 1907-1908. évi számaiban.

A vágásterületek nagyságának és sorrendjének megállapítása csak a fakitermelést szabályozta és nem gondoskodott a vágások felújításáról, vagyis az erdők fenntartásáról. A szentléleki pagony 1815. évi üzemterve szerint „a szálaló gazdaság volt azelőtt szokásban”, tehát betartották az erdőrendtartást: „ha az új erdő már elég sűrűn felnőtt és az

magnak hagyatott élőfára több szükség nincsen”, azokat óvatosan döntsék le, „nehogy az alatta lévő fiatalokban nagyobb kárt okozzanak.”

Kneidinger adatai alapján elképzelhető a szálaló gazdaság, mert 45 öl területre egy öl fát számított, ami holdanként 35,5 öl=112 m³ vagyis 195 m³/ha. Ez nem tűnik tarvágásnak, de nem ismerjük a korabeli becslés módját, az őserdő állapotát, a fejszés termelés favesztességét.

Divald Adolf jelentéséből tudjuk, hogy Diósgyőrben 1868 előtt a „műfa nem egészen 3 %-ot tett”, a tűzi- és szénfának csak a sima, hasábnak feldolgozható fát vették igénybe. A többi, kb. 50 % ott maradt a favágóknak és az úrbéreseknak, akik „nagymérvű és rendszeres kereskedést űztek”.

Bonyolítja a helyzetet, hogy a négy vágássorozatra kimutatott 275 555 öl fakészlet kitermelését Kneidinger nem 100, hanem 70 évre ütemezte és így kapta meg az évi 3936 ölet. A vasgyári erdőt a szentléleki pagonyként üzemterveztek 1815-ben és ekkor 2358 hold volt a fiatal erdő, tehát évente 60 holdat vágak le. Ez megfelel a vastermelés mennyiségi ingadozásának.

Befolyásolta a termelést a rendelkezésre álló munkaerő is. Az 1807-ben telepített Mocsolyás kolónia lakosai a téli félévben „kötelesek ölfá vágással és szállítással foglalkozni”, ezért írták az üzemtervben: „ezen kerületben 1812. évtől kezdve önkény szerint gazdálkodtak.

Az erdészeti tudomány korabeli színvonala csak ilyen kezdetleges vágástervek készítését tette lehetővé, de idő- és térbeli rendet adtak a fakitermelésnek. A korszerűbb és szakszerűbb 1815-ös üzemtervekkel együtt biztosították, hogy a Bükk-hegységet ma is természetesen, értékes, őshonos erdőállományok borítják.

Járasi Lőrinc

A lapot Magyarország legnagyobb médiafigyelője, az

» **OBSERVER** «

OBSERVER BUDAPEST
MÉDIAFIGYELŐ KFT.

1084 Budapest, Auróra u. 11.
Tel.: 303-4738

rendszeresen szemlézi